Мікуляк К. А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Попова К. О.,
здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

Страхування підприємницьких ризиків в Україні

В умовах ринкової економіки ризики є невід'ємною складовою підприємницької діяльності. Під підприємницькими ризиками розуміють такі, що виникають при будь-яких випадках підприємницької діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів і послуг, їх реалізацією; товарно-грошовими і фінансовими операціями; комерцією, а також здійсненням науково-технічних проєктів. Важливого значення набуває така форма захисту підприємця, як страхування на випадок можливих втрат або недоодержання очікуваного прибутку [2].

Висвітленню питань страхування підприємницьких ризиків у своїх наукових працях приділяли увагу науковці, до числа яких належать: А. Єрмошенко [1], В. Кравченко [2], О. Жабринець [3], М. Андрусь [5], А. Фрич [6] та ін.

Причини, що призводять до цього, можна розділити на дві групи:

- порушення процесу виробництва при настанні стихійних явищ, аварій та інших подій;

- зміни ринкової кон'юнктури, порушення договірних зобов'язань з боку постачальників або споживачів продукції.

Кожна з цих груп входить у сферу страхування підприємницької діяльності. Страхування підприємницької діяльності визначено Законом України «Про страхування» як страхування ризику збитків від підприємницької діяльності через порушення своїх зобов'язань контрагентами підприємця або зміну умов цієї діяльності за обставин, що не залежать від підприємця, у тому числі ризику неотримання очікуваних прибутків. Такий ризик може включати ризик перерви у виробничій і комерційній діяльності, ризик неплатежів, затримки в доставці товарів для користувача.

При страхуванні комерційних ризиків об'єктом страхування є кошти й інші ресурси, що інвестуються у виробництво або сферу послуг. Відповідальність страховика в цьому випадку полягає в необхідності відшкодувати страхувальнику втрати, що виникають унаслідок погіршення умов підприємницької діяльності та зміни ринкової кон'юнктури. Межа відповідальності в межах певного виду страхування може бути визначена двома способами:

1. Страхову суму визначають з урахуванням розміру капітальних вкладень страхувальника. Відшкодуванню підлягають витрати страхувальника, і тому воно одержало назву страхування інвестицій.

2. Страхова сума може включати не тільки капіталовкладення, а й частину прибутку, що очікується від вкладень у підприємницьку діяльність. Таке страхування визначається як страхування прибутку [1].

Страхування від збитків унаслідок перерв у виробництві – переважно новий вид діяльності у практиці страхування вітчизняних підприємств. Його мета – відшкодувати страхувальнику втрачених прибутків від діяльності його підприємства і доходів, які він міг одержати, якщо підприємство не призупинило діяльність. Такі втрати можуть виникнути унаслідок стихійного лиха, виробничої аварії. У випадку страхування майна відшкодовується основна сума збитків, але страхувальник не одержує повного відшкодування своїх збитків. Звідси виникає необхідність відшкодування втрат унаслідок тимчасової зупинки підприємства. Звичайно договір страхування щодо цього виду укладають на 1 рік, хоча цей термін може бути й довшим. Тривалість дії договору страхування залежить від можливостей страхувальника вийти на обсяги виробництва до настання страхової події. Умовами договору страхування обумовлюється, що сума претензій зі страхування від збитків унаслідок перерв у виробництві повинна виключати здійснення раніше виплати зі страхування майна або відповідальності. У цьому виді страхування досить важко розрахувати конкретний розмір збитків з певних причин. Якщо метою страхового відшкодування розглядати повернення страхувальника до стану, який був до настання страхової події, то у випадку страхування збитків від перерв у виробництві цей підхід не спрацьовує.

Розрахунки страхового відшкодування повинні враховувати максимальне наближення страхувальника до фінансової ситуації, в якій він міг би опинитися, якби відбувся страховий випадок [4].

Страхування забезпечує відшкодування збитків, створює механізм для зменшення та запобігання їм. Це можливо лише при наявності чітко відпрацьованої законодавчої бази, потужних страхових компаній, широкого переліку їх послуг, сучасних технологій страхового бізнесу, гарантій своєчасної та в потрібному обсязі виплати необхідних компенсацій і зацікавленості в потенційних клієнтах [5].

Найпоширенішим і навіть традиційним видом страхування підприємницьких ризиків є страхування майна промислових підприємств від вогню та інших небезпек. Страхування від вогню полягає у відшкодуванні збитків від раптових і непередбачуваних випадків пожежі або вибуху, а також деяких інших супутніх явищ. За цим видом укладаються основний та додатковий договори страхування. За основним договором страхуванню підлягає все майно, що належить підприємству [6]. Ставки страхових внесків за договорами страхування майна коливаються від 0,05 % до 0,5 % вартості майна (при страхуванні приміщень, меблів). При страхуванні обладнання промислових підприємств страховий збір коливається від 0,15 % до 1% їх вартості, а якщо страхуються дорогі марки автомобілів, то ставки страхових внесків можуть досягти 17 % [3]. Стандартний поліс вогневого страхування передбачає покриття таких ризиків: пожежа, удар блискавки, вибух газу. Якщо

страхувальник зазнав збитків при здійсненні заходів, спрямованих на врятування майна, запобігання пожежі та ін., то такі збитки підлягають відшкодуванню.

Підсумовуючи вищезазначене відмітимо, що підприємницька діяльність завжди супроводжується різного роду ризиками. Під підприємницькими ризиками розуміють такі, що виникають при будь-яких видах підприємницької діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів і послуг, їх реалізацією; товарно-грошовими і фінансовими операціями; комерцією, а також здійсненням науково-технічних проєктів.

Отже, найпоширенішим видом страхування підприємницьких ризиків є страхування майна промислових підприємств від вогню та інших небезпек.

Список використаних джерел:

1. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій. *Актуальні проблеми економіки.* 2004. №4. С. 46-51.
2. Кравченко В. Міжнародна нормативна база управління ризиками підприємств та організацій і можливостей її застосування в Україні. *Страхування*. 2007. № 97. С. 26-29.
3. Жабинець О. Зарубіжний досвід державного регулювання страхового бізнесу. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2010. Спецвип. 14. С. 434-440.
4. Закон України «Про страхування» від 04.10.2001 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр (дата звернення 19.03.2019).
5. Андрусь М. І. Проблеми розвитку особистого страхування населення в Україні. URL: http://global-national.in.ua/archive/5-2015/160.pdf (дата звернення 19.09.2019).
6. Фрич А. Напрями вдосконалення ринку особистого страхування в Україні. *Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка»*. 2017. Том 21. № 1. С. 276-283.